

Vallás, néphagyomány, óvoda?

Lelki nevelés az óvodában

A Csillagocska Református Zeneóvoda egy nagycsalád. Véget nem érő játék, mese és tánc. A magyar gyerekdalok, mondókák, népmesék szövik át a gyermekeink mindennapjait. Munkánkat a néphagyományokra, a népi kultúrára alapozva végezzük. Az óvoda legfontosabb célkitűzése, hogy keresztény szellemiségben, hagyományaink őrzése és megélése, továbbélítése által a gyerekek elmélyüljenek keresztény öntudatuk, anyanyelvük és zenei anyanyelvük szépségeiben.

Óvodánk ökumenikus nyitottsággal működő református óvoda, ahol nagy hangsúlyt fektetünk a pozitív erkölcsi tulajdonságok kialakítására, a hitre való nevelésre. Céljaink elérése érdekében több olyan tevékenységet szervezünk, amelyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy igazi szeretetközösség alakuljon ki az óvoda munkaközössége, a gyerekek és a szülők között. A gyerekek óvodába eltöltött idejét úgy tervezzük és szervezzük, hogy mindig érezzék a számukra legfontosabbat, az érzelmi biztonságot és a szeretetet. Fontos a derűs légkör és a jó hangulat. Mivel az óvodás gyermek fő tevékenysége a játék, ezért foglalkozásainkat játékoság jellemzi. Aki sokat játszik, vidámabb, könnyebben megközelíthető és ő is hamarabb kerülhet közelebb másokhoz.

Az óvodában gondoskodni kell a gyermeki testi, lelki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes légkör megteremtéséről annak érdekében, hogy oktató-nevelő munkánk eredményes lehessen. A szociális környezet nagy hatással van a gyermekek testi, lelki fejlődésére. Míg Rousseau úgy látta a társadalom világát, hogy az kedvezőtlen hatással van a fejlődésre, a modern gondolkodás a gyerekek fejlődésében és tanulásában a szociális környezetnek sokkal pozitívabb jelentőséget tulajdonít. *Friedrich Fröbel (1782–1852) pedagógiai gondolkodó, aki kulcsfigurája volt az „óvodamozgalomnak”, hangsúlyozta a korai fejlődés belső és külső helyszíneinek természetességét, és az óvodákat gondoskodó, a fejlődést támogató környezetként igyekezett kialakítani.*⁹

A Csillagocska Református Zeneóvodában ezt a biztonságos, nyugodt,

⁹ DANIS I. – FARKAS M. – OATES J. 2011. 42

szeretetteljes légkört nemcsak az óvoda nyújtja a gyerekek számára, hanem a templom is hiszen óvodánk a Nagyváradi Réti Református Egyházközség udvarában működik.

A hitre nevelés átszövi az óvoda életét. Vallásos élményekkel gazdagítjuk a gyermekek mindennapjait, ami megjelenik a reggeli áhítatok, beszélgetések során, étkezés előtti és utáni, délutáni pihenés előtti imákban, gyermek-istentiszteletek alkalmával. A templomlátogatások, az istentiszteleti alkalmak keretében történő kis előadások (tanévnnyitó, betlehemes játék, édesanyák köszöntése) elősegítik az élő Istennel való kapcsolat fejlődését.

Gyermekeink heti rendszerességgel vesznek részt gyermek-istentiszteleten, melynek helyszíne a templom. A mai digitalizált világban élő gyermekeknél kevés a kötődés, a valóságos világtapasztalat. A gyermek-istentiszteletek helyszínének kiválasztásánál célunk az is, hogy visszakapcsoljuk a gyermekeket a valóságos világba az emberi tapasztalatok által. Tudatosan kell visszahozni őket abba a kapcsolati hálóba, ami megtartja és segíti őket a szociális kapcsolatok kialakításában.

Óvodás gyermekeink a népdalok, népi gyermekjátékok, mesék világában élnek. Ez az a közeg, ahol biztonságban érzik magukat, ahol önfeledt módon kifejezhetik érzéseiket, gondolataikat. A bibliai foglalkozások természetesen, szabadon ágyazódnak a napi tevékenységbe.

A gyermek-istentiszteleteket együtt tartja a lelkipásztor, zenepedagógus és óvodapedagógus ezáltal egységesebb a foglalkozások hatása, nagyobb a gyermekek biztonságérzete, kiegyensúlyozottabb személyiségfejlődés valósulhat meg. A gyermek-istentiszteletek tartalmi szempontból összetettebbek, eltérnek kissé a megszokott, hagyományos gyermek-istentiszteletektől. A bibliai történetek feldolgozásában megjelennek a gyermekek által már jól ismert népi gyermekjátékok, mondókák, népdalok is, ezáltal előbbé válik, interaktív lesz, a gyermekek a bibliai történetek részeseivé válhatnak.

Mivel óvodai oktató nevelő munkánkat a néphagyományokra, a jeles napokra alapozva tervezzük és szervezzük ezért a bibliai foglalkozások, gyermek-istentiszteletek témáit is ezzel kapcsoltuk össze. A hét nagy ünnepkör és a hozzájuk kapcsolódó jeles napok, hét nagy fejezetet alkotnak. A bibliai történetek kiválasztásánál Bodó Sára által javasolt szempontokat vettünk figyelembe. Fontos szempont volt, hogy a történetek

dinamikusak legyenek, teológiailag egyszerű, a gyermekek által könnyen megérthető mondanivalót hordozzanak, dogmatikai igazságok helyett elképzelhető történeteket közvetítsenek.

Kiemelt szempont az is, hogy pozitív istenképet sugározzanak a feldolgozott bibliai történetek.

A gyermek a 3–4. életévig képekben és szimbólumokban „gondolkodik”, logikája „képi logika”. Még a következő életszakaszban is, egészen a 6–7. életévig szemléletes marad a gondolkodás: az istenkép megelőzi az istengondolatot. Az istenkép a gyermek alkotói teljesítménye még akkor is, ha a valláshoz kapcsolódó képek és elképzelések egyes elemeit a szociális és kulturális környezet közvetíti. A gyermek aktív részvétele az elképzelések formálásában a képzelőerőn alapul, amely adottság arra, hogy belső képeket alkosson. Ha a környezet túl korán sztereotip istenképet közvetít, fennáll annak a veszélye, hogy a gyermeki fantáziát megkötik és beszűkítik. Ezért lehetővé kell tenni, hogy a gyermek fantáziájában kiszínezhesse, miként képzelel el Istent. Olyan tilalmak, mint: *így nem szabad Istent elképzelned* nem visznek tovább az Istenhez vezető úton. Sokkal eredményesebb, ha gyermek elképzeléseire támaszkodunk, azokat megbeszéljük, és célzott kérdésekkel építjük tovább. Ebben a folyamatban döntő a gyermeknek a felismerése, hogy az istenképet folyamatosan fejleszteni kell, mely végül is nyitott marad, mivel az igazi Isten mindig nagyobb, mint a róla alkotott bármely elképzelés. A vallási fejlődés és különösen az istenkép kialakulásában is érvényes a szocializáció elméletének törvényei és folyamatai, ezen belül különösen az utánzásos és identifikációs tanulás játszik szerepet. A gyermek a „hívő - Isten” modellt sajátítja el, amely azután általánossá válva minden felnőtt referenciaszemélyre áttevődik, akiktől a gyermek viselkedésmódokat, értékeket, normákat és gondolkodási módokat vesznek át. Ebben manapság nagy szerepe van a szülőknek nagyszülőknek, de ehhez társulnak még a nevelők az óvodában, rokonok, papok, hittantanárok. A vallásos élmények különösen akkor vésődnek be, ha olyan személyektől származnak, akiket a gyerek megbecsül és szeret. A koragyermekkori Isten képének további fejlődése egy dinamikus és egészséges tanulási folyamat. Az imádkozás mellett az istenkép kialakításában más vallásos tapasztalatok is jelentős szerepet játszanak, mint az istentiszteletek, vallási ünnepek, karácsony, húsvét, pünkösd.¹⁰

¹⁰ KARL F. 2019. 16-20

A bibliai történetek feldolgozására a gyermekek által leginkább kedvelt módszert, a mesélést, választottuk. A mese, a mesélés sokrétegűen hat a gyermekek fejlődésére. Boldizsár Ildikó szerint a mesék élni segítenek. *A mesemondás és mesehallgatás során átélhetővé váltak a személyiség legmélyebb rétegei, és lehetőség teremtődött az egyik legnehezebb kérdés megválaszolására: Mi vagyok én?... A mese, gyógyító erő, mert hatásmechanizmusában nagy jelentősége van a küzdelemnek és a győzelemnek. A szerencsével szemben jelentősebb a megküzdés, ha erre elszánt a mesehős, vannak segítői, a jó befejezés bátorító.*

A mesélés interaktív módon történik a tevékenységek nagy részében. Az interaktív mesélés a komplex személyiségfejlesztés legjobb eszköze: érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés (közösségépítés, empátia, tolerancia, erkölcsi mondanivaló, viselkedésformák), kognitív képességek fejlődése (érzékelés, észlelés, figyelem, gondolkodás), anyanyelvi fejlesztés (szókincsbővítés, szószerkezetek, szófordulatok elsajátítása).

Az interaktív mesélés, a párbeszéd, a játék által hosszabb ideig fenntarthatjuk a gyermekek figyelmét, ők is részeseivé válnak a történetnek, befogadóbbak lesznek, biztonságérzetük megerősödik.

A mesélés mellett a játék az a módszer, amely fontos szerepet kap a bibliai történetek feldolgozásában. Az énekes játékok élményt biztosítanak, örömet nyújtanak, formálják az esztétikai fogékonyságot.

Módszertani útmutatónk rendhagyósága nemcsak szerkezeti, módszertani, illetve tartalmi szempontokból tér el a megszokott, hagyományos leírásoktól, hanem kiemelt hangsúlyt fektet arra is, hogy milyen dallamokat alkalmaz és javasol a tervezett foglalkozásokhoz.

Az óvodáskorú gyermekeknek legfontosabb dolguk, hogy elsajátítsák az anyanyelvüket. Az anyanyelvünk tökéletes kialakulásához hozzátartozik a zenei anyanyelv, amellyel a gyermekdalvilágban találkozhatunk. Ezek segítségével egy olyan zenei anyanyelvet sajátíthatnak el, mely csak a magyar népre jellemző. Ezek a dalok nemcsak a gyermekek számára nagyon fontosak, hanem azon felnőtteknek is, akiknek az életükben kimaradt a zenei anyanyelv gyakorolása. Itt tartjuk fontosnak, hogy gyermekeink olyan felnőtt dalkészlettel is találkozzanak, amely hídként szolgálhat az óvodai mindennapok és a templomi alkalmak között. Népdalzsoltáraink tökéletes eszközként tudnak szolgálni erre

a feladatra. Természetesen a dallam válogatásakor figyelembe vettük a zsoltárdallamok eredetét, hangterjedelmét, valamint azt, hogy a prózai tartalmak illeszkedjenek a bibliai történetekhez és a gyermekek életkori sajátosságaihoz. A gyermek-istentiszteletek kezdő és záró énekei több ízben visszatérő dallamok, amelyek az elsajátítás és a rögzítés mellett egy sokkal mélyebb célt szolgálnak. A többszöri ismétlés elgondolkodtatásra készíteti akár a gyermekeket is, és e dallamok tartalmának megértése meggyőződésünk szerint a hitre való nevelés alapjait képesek képezni.

Céljaink közé tartozik a népdalainknak és népdalzsoltárainknak megismertetése, az éneklés örömeinek felfedezése. Fontos, hogy gyermekeink szeressenek énekelni, így arra törekedtünk, hogy minden korosztály a neki megfelelő dalokkal találkozhasson. Mivel minden versszak más ritmikát igényel, és a szép éneklés megkívánja a szöveg után való alkalmazkodást, ezért az eredeti lejegyzésekben szerepelt apró ritmikai pontos leírásoktól eltérünk. Így a nyújtott, valamint az éles ritmusokat az egyenletes nyolcadlüktetés formájában olvashatjuk kottagrafikáinkban, és ezáltal a szövegnek, illetve az előadó pedagógusnak adjuk meg azt a szabadságot, hogy a versszakonkénti finomítást elvégezze.

A hitre való nevelés célját sokan sokféleképpen megfogalmazták már, mi a keresztény óvodai nevelés tükrében feladatunknak, célunknak tekintjük a keresztény értékek közvetítését, a hit csírájának elültetését, a gyermekek őszinte szeretetét. Nagy súlyt fektetünk, a jó közösség kialakítására, ahol az egymásért való őszinte tenni akarás mindennapi életünk része. Fontos az óvodában a hagyományok ápolása, a gyermekek egészségének megóvása. Óvodai nevelésünk célja: a gyermekek érzelmi, szociális és kognitív képességeinek a fejlesztése vallásos és nemzeti kultúránk közvetítése által, a keresztény hitélet megalapozása, az élet értékeinek megláttatása és annak megbecsülésére való nevelés.

Dobrai Júlia
Benedek Árpád